

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดตปัญญาศึกษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทย 2) เพื่อนำเสนอกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดตปัญญาศึกษา โดยการศึกษาตัวอย่างจากหน่วยงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ และโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการนำแนวคิดของกระบวนการทางปัญญาและแนวคิดของตปัญญาศึกษามาใช้ ศึกษาผลของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตปัญญาศึกษาโดยประเมินจากการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R1) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้

นำแนวทางที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 (D1) ทดลองกับกรณีศึกษาที่ 1 และ กรณีศึกษาที่ 2

นำกรอบแนวคิดที่ได้จาก (R1) ไปทดลอง กับกรณีศึกษา ตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัย ที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 กรณีศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดตปัญญาศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไข ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 (R2) วิเคราะห์ผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2

วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กในกระบวนการเรียนรู้ (D1) รวมถึงปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ อุปสรรค ที่ค้นพบจากการทดลองใน ขั้นตอนที่ 2 (D1)

ขั้นตอนที่ 4 (D2) ทดลองกับกรณีที่ 3

นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอน R2 มาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดตปัญญาศึกษาที่ค้นพบจากการทดลองใน 2 กรณี ศึกษา แล้วนำมาทดลองใช้ใหม่กับกรณีศึกษาที่ 3

วิเคราะห์ สรุปแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ที่เหมาะสมที่สุด จากการศึกษา ปรับปรุงและทดลองใช้ในขั้นตอนที่ 4 (D2)

ขั้นตอนที่ 6 (D3) สร้างสรุปกระบวนการที่เหมาะสม

นำแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษาที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์จาก ขั้นตอนที่ 5 (R3) มาสร้างข้อสรุปและนำไปขอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ จากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในสังกัดต่างๆ

นำแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษาที่ได้จาก (D3) มาขอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะจากการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาและจิตตปัญญาศึกษา และครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานการวิจัยการพัฒนากลุ่มกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา จากความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 (R1) นำแนวทางที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (ดังแผนภาพที่ 1) หน้า 13

ขั้นตอนที่ 2 (D1) นำกรอบแนวคิดที่ได้จาก (R1) ไปทดลอง กับกรณีศึกษา ตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่วิจัยที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 กรณีศึกษา เพื่อพัฒนากลุ่มการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้

1. เกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่โดยใช้แนวคิดของแนวคิดของ สุกงศ์ จันทวานิช (2551ข) ที่กล่าวว่าในการเลือกพื้นที่เพื่อศึกษานั้นจะต้องพิจารณาพื้นที่ที่สามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ มีความเป็นไปได้ของสนามที่จะเข้าไปศึกษา คือขนาดไม่ใหญ่เกินไป พื้นที่อยู่ไม่ไกลเกินไป สามารถเดินทางไปติดต่อได้ อย่างปลอดภัย และความร่วมมือของพื้นที่ในการทำวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2554

ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ใน 3 เสนอชื่อและเห็นชอบการคัดเลือกสถานศึกษา เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษา จำนวน 3 แห่ง รายชื่อผู้เชี่ยวชาญคือ

- ดร.ลาวัณย์ ตรีเนตร ศิษยานุเทศก์ผู้เชี่ยวชาญ ศูนย์นิเทศการพัฒนาคณาภาพการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ดร.อังสนา สุขเสวี หัวหน้ากลุ่มติดตามประเมินผล สำนักติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- นายโกสิน เทศวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้เลือกพื้นที่กรณีศึกษาโดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 เป็นสถานศึกษาที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 2 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

1.2 เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตชุมชน

1.3 ในสถานศึกษามีกลุ่มของผู้มีปัญญาขาดทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

1.4 ได้รับความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนเป็นอย่างดี

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก (สถานศึกษาระดับการศึกษามัธยมศึกษาในเขตเมืองที่ประสบปัญหาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน)

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข (สถานศึกษาระดับการศึกษามัธยมศึกษาในเขตนอกเมืองที่ประสบปัญหาการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยใช้วิธีการการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Non formal Interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Group discussion) รวมทั้งการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ด้วยการพัฒนาแบบบันทึกการสังเกตเพื่อใช้บันทึกกิจกรรมซึ่งแบ่งเป็นตารางการวิเคราะห์การเรียนรู้เท่าทันสื่อ และตารางวิเคราะห์การเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา วิธีการพัฒนาเครื่องมือเริ่มจากการให้นิยามปฏิบัติการกับคุณลักษณะของนักเรียน

ตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยา ขั้นตอนการพัฒนาและทดลองใช้เครื่องมือการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือทั้งในด้านความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)

2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

2.3.1 ผู้เข้าร่วมกระบวนการ ผู้วิจัยเลือกผู้เข้าร่วมกระบวนการแบบเจาะจงด้วย เทคนิควิธี Snowball ร่วมมือกับผู้บริหาร ครู ฝ่ายพัฒนาผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษา เพื่อคัดเลือก นักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการ ตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นนี้ 1) มีประสบการณ์ในการติดสื่อโดยสังเกต จากพฤติกรรมเบื้องต้น 2) มีโอกาสที่จะติดสื่อ 3) ผ่านการติดสื่อและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปในทางที่ดีขึ้นรวม 2 สถานศึกษา ได้แก่

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ก จัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวันที่ในวันที่ 9 พฤษภาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 โดยมีผู้เข้าร่วมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร 2 คน ครู 2 คน ผู้ปกครอง 4 คน และนักเรียน 19 คน

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ข จัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างวันที่ในวันที่ 16 พฤษภาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน 2554 โดยมีผู้เข้าร่วมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร 1 คน ครู 1 คน ผู้ปกครอง 10 คน และนักเรียนจำนวน 1 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน

2.3.2 ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยประชุมร่วมกับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษา หรือผู้รับผิดชอบโครงการตามคำสั่ง เพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางการจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยคำนึงถึงเงื่อนไขดังนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายการจัดทำกิจกรรม ให้บรรลุทั้งวัตถุประสงค์ของการ วิจัย ครูและกลุ่มตัวอย่าง
- กำหนดขอบเขตกิจกรรม เน้นการศึกษากรณีกลุ่มเสี่ยง อีกทั้งให้บรรลุทักษะ เบื้องต้นของการรู้เท่าทันสื่อและอยู่บนฐานแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษา
- ออกแบบกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยเป็น กิจกรรมที่เน้น ประสบการณ์ตรง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติจริง
- ออกแบบวิธีการประเมินผล โดยกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย ครู รวมถึงการใช้การบันทึก ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นส่วนหนึ่งของการประเมิน

ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทย ด้วยแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยา การจัดกระบวนการได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา เงื่อนไข ความสำเร็จ สภาพบริบท ในส่วนของการวิเคราะห์เป็นส่วนของการตีความเบื้องต้น โดยใช้ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ สัญลักษณ์และทฤษฎีแนวคิดเรื่องการตีตราหรือมลทิน (Stigma) ของ Goffman ในสำนักคิด ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เช่นกัน ที่เน้นการให้ความหมาย สร้างสมมติฐาน (Assumption) ซึ่งผู้วิจัย

จะบันทึกวิธีการ สังเกตปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ ขาดหายไปที่ผู้วิจัยต้องการเพิ่มเติม (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) รวมทั้งมีการใช้อุปกรณ์ช่วยเก็บ ข้อมูลภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูปรูป กล้องวิดีโอ และเครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น ในกระบวนการเก็บ ข้อมูลใช้หลักจิตตปัญญาศึกษา ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

2.3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) แบบเจาะจงด้วยเทคนิควิธี snowball โดยให้นักเรียนกลุ่มติด สื่อเสนอชื่อเพื่อนร่วมสถาบันจากการสร้างสัญลักษณ์ของนักเรียนที่ติดสื่อ ผ่านทฤษฎีปฏิบัติสัมพันธ์ สัญลักษณ์

ขั้นตอนที่ 3 (R2) วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นกับเด็กในกระบวนการเรียนรู้ (D1) รวมถึงปัจจัยเงื่อนไข ความสำเร็จ อุปสรรค ที่ค้นพบจากการทดลองในขั้นตอนที่ 2 (D1)

จากเครื่องมือที่ได้พัฒนาคือแบบบันทึกการ สังเกตการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญา เปรียบเทียบ ผลการเรียนรู้ ตามหลักการของจิตตปัญญาทั้ง 7 นำผลของการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง 2 กรณีศึกษาคิดเป็นคำร้อยละมาสร้างกราฟเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 (D2) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นตอน R2 มาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ที่ค้นพบจากการทดลองใน 2 กรณีศึกษา (R2) แล้วนำ มาทดลองใช้ใหม่กับกรณีศึกษาที่ 3

ในขั้นตอนนี้คือการนำกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์ ไปทดลองใช้กับกรณีศึกษา ที่ 3 คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2554 ถึงมีนาคม 2555 โดยมีผู้เข้าร่วมกระบวนการ เรียนรู้คือ ผู้บริหาร 1 คน ครูฝ่ายสนับสนุนการศึกษา 1 คน นักเรียนจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน

ขั้นตอนที่ 5 (R3) วิเคราะห์ สรุปแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับ เยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ที่เหมาะสมที่สุด จากการศึกษาปรับปรุงและทดลองใช้ใน ขั้นตอน D2

ขั้นตอนที่ 6 (D3) สร้างข้อสรุปกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

นำแนวทางกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวคิดปัญญาศึกษาที่ได้จาก R3 มาสร้างข้อสรุปและแนวทาง จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อค้นหา ปัจจัยเงื่อนไข ในบริบทของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาในแต่ละสังกัด(โรงเรียนเน้นความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีอัตราการแข่งขันสูง โรงเรียนมัธยมขยายโอกาส โรงเรียนสังกัดเอกชน) เพื่อสร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย ณ ห้องประชุมโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม จังหวัดเชียงราย วันที่ 10 เมษายน 2555 เวลา 13.00 -16.00 น. ดังต่อไปนี้

1. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตการศึกษาเขต 36
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม (โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการแข่งขันสูง)
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัยเชียงราย (โรงเรียนเน้นความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม)
4. ผู้อำนวยการโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ (โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่)
5. ผู้อำนวยการโรงเรียนองค์การบริหารจังหวัดเชียงราย
6. รองผู้อำนวยการโรงเรียนแม่จันวิทยาคม (โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตนอกเมือง)
7. อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัยเชียงราย
8. ผู้อำนวยการโรงเรียนบัวสลีวิทยา (โรงเรียนมัธยมขยายโอกาสทางการศึกษา)
9. ผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงรายวิทยาคม (โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเอกชน)
10. ข้าราชการครู สอนวิชาแนะแนวโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม

นำแนวทางจากข้อสรุปสนทนากลุ่มที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 6 (D3) มาตั้งข้อสรุปและนำไปขอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อและการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาและจิตตปัญญาศึกษา และครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา การประชุมกลุ่มครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2555 ณ ห้อง 403 อาคารประชุมสุข อชาวอรุณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเวลา 13.00 น. ดังมีรายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญาศึกษา

1. ดร.สมสิทธิ์ อัสครนธิ อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ดร.กฤษณ์ พิชราภรณ์ ปัญญาวุฒิไกร มุลินธิ สถาบันวิจัยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก และสถาบันครอบครัว

นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านสื่อ

3. ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ นักวิชาการสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพเยาวชน
4. อาจารย์พงศ์อมร สุขสมจิตร ผู้ผลิตรายการ Teacher TV และอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
5. อาจารย์วันิทร ทะเกาทอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อ และอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านกระบวนการเรียนรู้และการศึกษา

6. ว่าที่ร้อยตรีศักดิ์การะ พิทักษ์วงศ์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนคลองหนองใหญ่ สังกัด สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร
7. นายอลงกรณ์ ประสานสุข รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นักวิชาการศึกษา

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน นางสาวลัดดา ตั้งสุภาชัย ผู้อำนวยการ ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและนโยบาย รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ คุงควโรจน์ เลขานุการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

จากนั้นสรุปผลการวิจัย จัดทำรายงานการวิจัยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยตามแนวจิตตปัญญาศึกษา จากความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนานิยามปฏิบัติการ การให้ความหมายจากหลักการ 7c ของจิตตปัญญา และขอคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือการใช้เวลาที่ยาวนานเพียงพอในการพิจารณาคิดวิเคราะห์ ใช้วิจารณ์ญาณ หรือสร้างการตระหนักรู้ หรือเห็นสภาวะต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง รวมไปถึงถึงการเห็นเท่าทันสภาวะด้านใน เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ อคติ กิเลส รวมถึงการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสมาธิ

หลักความรักความเมตตา คือ การมีความเมตตา ปราบปรามดีต่อกันและกัน มีความใฝ่ใจดูแล โกลีซิด มีการรับฟัง การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของบุคคล

หลักความเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือ การบูรณาการ หรือประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้เข้าสู่ชีวิตจริง การสร้างสัมพันธภาพ สร้างกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงการเชื่อมโยงการรับรู้กับสรรพสิ่งในธรรมชาติและจักรวาล การไม่แยกตัวออกจาก

หลักการเผชิญหน้า คือ การให้ตนเองเข้าสู่พื้นที่เสี่ยง เผชิญหน้ากับความไม่คุ้นเคย ความไม่รู้ ความไม่เชื่อ ก้าวข้ามขอบของตนเอง สู้อุณหภูมิที่ร้อน ท้าทายความเชื่อเดิมของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเห็น และการเข้าใจความจริงใหม่ ๆ รวมถึงเห็นข้อจำกัดเดิม ๆ ในตนเอง เป็นการขยายกรอบการมองโลกให้กว้างออกไป

หลักความต่อเนื่อง คือ การร้อยเรียงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การมีพลวัต มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามกาลเวลา ไม่หยุดนิ่ง และการอาศัยระยะเวลาเพื่อการเรียนรู้

หลักความมุ่งมั่น คือ การมีเจตจำนงของตนเองที่จะริเริ่มสร้างการกระทำ การเรียนรู้ และทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุผล การใช้สิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริงอย่างต่อเนื่องยาวนาน การสร้างความยั่งยืน หมายถึง

หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ร่วมกัน ความเป็นพวกพ้อง เพื่อนฝูง กัลยาณมิตร การกระจายอำนาจแบบแนวราบ การมีเครือข่าย การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 2 นำนิยามปฏิบัติการที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นเกณฑ์เพื่อนำไปใช้ในแบบสังเกตพฤติกรรม ดังนี้

หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือการใช้เวลาที่ยาวนานเพียงพอในการพิจารณาคิดวิเคราะห์ ใช้วิจารณ์ญาณ หรือสร้างการตระหนักรู้ หรือเห็นสภาวะต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง รวมไปถึงถึงการเห็นเท่าทันสภาวะด้านใน เช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ อคติ กิเลส รวมถึงการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสมาธิ หมายถึง

1. นักเรียนให้เวลากับการคิดใคร่ครวญ เรื่องนั้นๆ ยาวนานพอเช่น อย่างน้อย 10-15 นาที
2. นักเรียนแสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจ ให้คำตอบ ของตนได้อย่างชัดเจน

3. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดหรือ concept กับตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน
4. นักเรียนสามารถระบุ ขอมรับความรู้สึกหรืออคติ (ถ้ามี) ที่มีต่อเรื่องนั้นๆ ได้
5. นักเรียนแสดงความจดจ่อ สนใจ ต่อเรื่องนั้นๆ ไม่วอกแวกกับสิ่งอื่นที่แทรกเข้ามา

หลักความรักความเมตตา คือ การมีความเมตตา ประารถนาดีต่อกันและกัน มีความใส่ใจ

- ดูแล โกลีซิด มีการรับฟัง การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของบุคคล หมายถึง
1. นักเรียนตั้งใจฟังเรื่องราวของเพื่อนคนอื่นโดยไม่พูดแทรกขณะที่คนอื่นพูด
 2. นักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมกระบวนการเป็นผู้แสดงความคิดเห็นก่อน
 3. นักเรียนใช้คำพูดและกริยาอย่างสุภาพในขณะที่พูดถึงเพื่อนที่ติดสื่อ
 4. นักเรียนซักถามถึงเรื่องราว ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมกระบวนการเพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย
 5. นักเรียนแบ่งปันความรู้ รักษาผลประโยชน์ให้กับเพื่อนได้

หลักความเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือ การบูรณาการ หรือประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้เข้าสู่ชีวิตจริง การสร้างสัมพันธภาพ สร้างกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงการเชื่อมโยงการรับรู้กับสรรพสิ่งในธรรมชาติและจักรวาล การไม่แยกตัวออกห่าง หมายถึง

1. นักเรียนสามารถถ่ายทอดถึงเหตุและผลของการติดสื่อ ตอบคำถามได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างเหตุการณ์ของตนเองที่เกิดขึ้นจากการไม่รู้เท่าทันสื่อที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ของเพื่อนคนอื่นได้
3. นักเรียนยอมรับ เหตุและผลที่ขัดแย้งกับความต้องการของตนเองได้
4. นักเรียนกล่าวถึงบุคคลในครอบครัวแสดงถึงความรักความปรารถนาดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง

หลักการเผชิญหน้า คือ การให้ตนเองเข้าสู่พื้นที่เสี่ยง เผชิญหน้ากับความไม่คุ้นเคย ความไม่รู้ ความไม่เชื่อ ก้าวข้ามขอบของตนเอง สู้อความหวั่นไหว ทำทหายความเชื่อเดิมของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเห็น และการเข้าใจความจริงใหม่ๆ รวมถึงเห็นข้อจำกัดเดิมๆ ในตนเอง เป็นการขยายกรอบการมองโลกให้กว้างออกไป หมายถึง

1. นักเรียนมีความสนใจ ใคร่รู้ ตั้งคำถามกับสิ่งเดิมที่เคยรู้เคยเข้าใจ
2. นักเรียนสามารถเห็นและบอกข้อดีข้อ หรือข้อจำกัดของตัวเอง
3. นักเรียนสามารถแนะนำ ความรู้ความเข้าใจของตนเองต่อเพื่อนขณะทำกิจกรรมได้

หลักความต่อเนื่อง คือ การร้อยเรียงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การมีพลวัต มีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามกาลเวลา ไม่หยุดนิ่ง และการอาศัยระยะเวลาเพื่อการเรียนรู้หมายถึง

1. นักเรียนอยู่ร่วมกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ
2. นักเรียนทราบถึงสภาวะตนเอง ตอบคำถามถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองได้
3. นักเรียนแสดงพัฒนาการของการใช้เหตุผลที่เกิดขึ้น

หลักความมุ่งมั่น คือ การมีเจตจำนงของตนเองที่จะริเริ่มสร้างการกระทำ การเรียนรู้ และทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุผล การใช้สิ่งที่เรียนรู้กับชีวิตจริงอย่างต่อเนื่องยาวนาน การสร้างความยั่งยืน หมายถึง

1. นักเรียนเสนอความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ และผลที่เกิดขึ้นต่อตนเอง แสดงออกถึงความตั้งใจต่อการแก้ปัญหาของตนในอนาคตได้
2. นักเรียนมีความตั้งใจทำงาน ทั้งในห้องเรียนกิจกรรมและนอกห้องเรียน ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง ส่งงานตามเวลาครบถ้วน
3. นักเรียนสามารถริเริ่ม สร้างแผนงาน การลงมือทำได้ด้วยตนเอง

หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ร่วมกัน ความเป็นพวกพ้อง เพื่อนฝูง กัลยาณมิตร การกระจายอำนาจแบบแนวราบ การมีเครือข่าย การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หมายถึง

1. นักเรียนมีการพูดคุย ปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนร่วมกระบวนการ
2. นักเรียนมีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมกระบวนการ
3. นักเรียนมีการเท่าทันบทบาทสถานการณ์แสดงออกเชิงอำนาจ(ที่อาจกดขี่ผู้อื่นอย่างไม่ตั้งใจ)

ขั้นตอนที่ 3 สร้างตาราง เพื่อใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา จากตารางแสดง ชื่อกรณีศึกษา วันที่เก็บข้อมูล และวัตถุประสงค์ของกิจกรรม จำนวนนักเรียนที่ทำกิจกรรม และผลการวิเคราะห์ ตัวอย่างการให้คะแนนในแบบสังเกตพฤติกรรมดังแสดงในภาคผนวก ข

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน ผู้วิจัยจัดทำเกณฑ์ตามการเรียนรู้จากผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ มีสองหน่วยคือ ผ่าน และไม่ผ่าน เกณฑ์ผ่านคือ

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใครครวญ	เกณฑ์ผ่าน 3 ใน 5
2. หลักความรักความเมตตา	เกณฑ์ผ่าน 3 ใน 5
3. หลักความเชื่อมโยงสัมพันธ์	เกณฑ์ผ่าน 2 ใน 4
4. หลักความเผชิญความจริง	เกณฑ์ผ่าน 2 ใน 3
5. หลักความต่อเนื่อง	เกณฑ์ผ่าน 2 ใน 3
6. หลักความมุ่งมั่น	เกณฑ์ผ่าน 2 ใน 3
7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้	เกณฑ์ผ่าน 2 ใน 3

ขั้นตอนที่ 4 ประมวลผลตามหน่วยการเรียนรู้ จากนั้นหาผลรวมของแต่ละเกณฑ์ หาผลรวมของการเรียนรู้ นักเรียนแต่ละคน คิดเป็นค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ผ่าน จัดทำเป็นแผนภาพแสดงแนวโน้มของการเรียนรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ

จากทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งต้องมีปัจจัยหลักอยู่ 3 ประการ คือ คนต้องมีจุดยืนส่วนตัว (Personal Locus) มีโครงสร้างความรู้ (Knowledge Structure) และทักษะ (Skills) ในการรู้เท่าทันสื่อ ในแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กัน จุดยืนส่วนตัวประกอบด้วย เป้าหมาย (goals) และแรงขับที่ก่อให้เกิดความต้องการ (drives) ความรู้ที่เกี่ยวกับ “ผลกระทบของสื่อ” (Media Effects) ความรู้ที่เกี่ยวกับ “เนื้อหาสื่อ” (Media Content) ความรู้เกี่ยวกับ “อุตสาหกรรมสื่อ” (Media Industries) ความรู้เกี่ยวกับ “โลกในความเป็นจริง” (Real World) ความรู้เกี่ยวกับ “ตัวเอง” (The Self) และปัจจัยสุดท้ายคือ ทักษะ (Skills) ที่ต้องประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) การจัดกลุ่ม (Grouping) การอุปนัย (Induction) การนิรนัย (Deduction) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการสรุป (Abstraction) และนำมาออกแบบเป็นแบบสังเกตการเรียนรู้ตามทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ และนำมาหาผลรวมแต่ละทักษะการเรียนรู้ หากค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งเกณฑ์ผ่านในแต่ละกิจกรรมคือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ตามตัวอย่างภาคผนวก ข

การประเมินผล

กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนไทยด้วยแนวคิดปัญญาศึกษา ที่ได้พัฒนาขึ้นนั้น มีระเบียบการประเมินผล ด้วยหลักการของจิตปัญญา คือ

การประเมินตนเองจากการด้วยการสนทนา ให้นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเองถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตน ด้วยการสนทนา ให้นักกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตน และเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ด้วยวิธีการใด มีเงื่อนไข และปัจจัยอย่างไร

การประเมินตนเองจากการเขียน การเขียนบันทึก เพื่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พัฒนาการทางการเรียนรู้และสิ่งที่ได้รับจากเนื้อหาการเรียนรู้

การประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม ที่ผู้วิจัยมีต่อกรณีศึกษาในกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้น คือการทำแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีนิยามปฏิบัติการชัดเจน การกำหนดคุณลักษณะของกรณีศึกษาตามเกณฑ์ประเมิน อีกทั้งการตรวจสอบหาคุณภาพ ความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

การประเมินจากกลุ่มเพื่อน หรือคนใกล้ชิด เกิดขึ้นจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อย่างเจาะลึกกับบุคคลที่มีความสนิทสนม โดยการอาจจะใช้วิธีการอื่นควบคู่ เช่น การสนทนากลุ่ม

การประเมินจากครู คือการสัมภาษณ์ครูจากพัฒนาการของการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักเรียน

การประเมินจากผู้ปกครอง โดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม ซึ่งจากผลการประเมินในขณะที่ทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรม ใช้การประเมินตามวิธีการในแต่ละกิจกรรม

ปฏิทินการทำงาน

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2554 ระยะเวลาคือ เดือน พฤษภาคม – กันยายน 2554 เริ่มต้นจากการเข้าพบผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา แต่ละกรณีเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นร่วมกับคณะครูที่ได้รับมอบหมาย ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานศึกษา และจัดกระบวนการโดยมีการลงพื้นที่ทดลองทำกิจกรรมและเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 52 ครั้ง แยกรายละเอียดได้ดังนี้

1. กรณีศึกษาที่ 1

ครั้งที่	วันเวลา	กิจกรรม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1	16 พฤษภาคม 2554	อธิบายชี้แจง	ผู้บริหาร คณะครู
2	24 พฤษภาคม 2554	สัมภาษณ์ กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการ	ครู ผู้บริหารผู้วิจัย นักเรียน
3	31 พฤษภาคม 2554	สัมภาษณ์	นักเรียน
4	7 มิถุนายน 2554	“ทักทาย ให้ใจพร้อม”	นักเรียน
5	14 มิถุนายน 2554	“นิยามร่วมกัน มุ่งมั่นพิชิตสื่อร้าย”	นักเรียน
6	21 มิถุนายน 2554	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย”	นักเรียน
7	28 มิถุนายน 2554	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย”	นักเรียน
8	12 กรกฎาคม 2554	“จับกลุ่ม จับคู่ อภิปรายสู่ความสัมพันธ์”	นักเรียน
9	19 กรกฎาคม 2554	“พูดคุยหาหรือ สื่อร้ายหายไป”	นักเรียน
10	26 กรกฎาคม 2554	“ค้นหาแหล่งสื่อร้ายก่อนจะมีภัยหาค้าว”	นักเรียน
11	2 สิงหาคม 2554	“ค้นหาแหล่งสื่อร้ายก่อนจะมีภัยหาค้าว”	นักเรียน
12	16 สิงหาคม 2554	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี”	นักเรียน
13	23 สิงหาคม 2554	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี”	นักเรียน
14	30 สิงหาคม 2554	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
15	30 สิงหาคม 2554	สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน 7	ผู้ปกครอง
16	6 กันยายน 2554	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
17	13 กันยายน 2554	“สนทนา ค้นหาตัวตน”	นักเรียน
18	13 กันยายน 2554	สัมภาษณ์ครู	ครู นักเรียน

2. กรณีศึกษาที่ 2

ครั้งที่	วันเวลา	กิจกรรม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1	17 พฤษภาคม 2554	อธิบายชี้แจง	ผู้บริหาร คณะครู
2	25 พฤษภาคม 2554	สัมภาษณ์ กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการ	ครู ผู้บริหาร ผู้วิจัย นักเรียน
3	1 มิถุนายน 2554	สัมภาษณ์	นักเรียน
4	8 มิถุนายน 2554	“ท้าทาย ให้ใจพร้อม”	นักเรียน
5	15 มิถุนายน 2554	“นิยามร่วมกัน มุ่งมั่นพิชิตสื่อร้าย”	นักเรียน
6	22 มิถุนายน 2554	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย”	นักเรียน
7	28 มิถุนายน 2554	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย” สัมภาษณ์ ครู	นักเรียน ครู
8	13 กรกฎาคม 2554	“จับกลุ่ม จับคู่ อภิปรายสู่ความสัมพันธ์” สัมภาษณ์ ครู	นักเรียน ครู
9	20 กรกฎาคม 2554	“พูดคุยหารือ สื่อร้ายหายไป”	นักเรียน
10	27 กรกฎาคม 2554	“ค้นหาแหล่งสื่อร้ายก่อนจะมีภัยหาค้าว”	นักเรียน
11	3 สิงหาคม 2554	“ค้นหาแหล่งสื่อร้ายก่อนจะมีภัยหาค้าว”	นักเรียน
12	17 สิงหาคม 2554	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี”	นักเรียน
13	17 สิงหาคม 2554	สัมภาษณ์ผู้ปกครอง นักเรียน ๒	นักเรียน ครู
14	24 สิงหาคม 2554	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี” สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ๗10	นักเรียน
15	30 สิงหาคม 2554	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
16	7 กันยายน 2554	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
17	14 กันยายน 2554	“สนทนา ค้นหาตัวตน”	นักเรียน
18	14 กันยายน 2554	สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ๗ 6	ผู้ปกครอง นักเรียน

3. กรณีศึกษาที่ 3

สำหรับการเก็บข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 เป็นการเก็บข้อมูลหลังจากได้ทดลองกิจกรรม และเก็บข้อมูลจากสองกรณีและได้ปรับกระบวนการจัดการเรียนรู้ จากข้อค้นพบที่ได้จากสองกรณีแรก ผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่จัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลจากกรณีที่ 3

ครั้งที่	วันเวลา	กิจกรรม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1	22 กุมภาพันธ์ 2555	อธิบายชี้แจง พบผู้บริหาร	ผู้บริหาร ครู
2	24 กุมภาพันธ์ 2555	สัมภาษณ์นักเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการร่วมกับคณะครู	ครู ผู้บริหาร ผู้วิจัย นักเรียน
3	22 กุมภาพันธ์ 2555	สัมภาษณ์	นักเรียน
4	2 มีนาคม 2555	“ทักทาย ให้ใจพร้อม”	นักเรียน
5	5 มีนาคม 2555	“นิยามร่วมกัน มุ่งมั่นพิชิตสื่อร้าย”	นักเรียน
6	7 มีนาคม 2555	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย”	นักเรียน
7	9 มีนาคม 2555	“คิดอย่างเป็นระบบ ค้นพบภัยสื่อร้าย”	นักเรียน
8	12 มีนาคม 2555	“จับกลุ่ม จับคู่ อภิปรายสู่ความสัมพันธ์”	นักเรียน
9	14 มีนาคม 2555	“พูดคุยหารือ สื่อร้ายหายไป”	นักเรียน
10	20 มีนาคม 2555	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี”	นักเรียน
11	22 มีนาคม 2555	“คนเก่าเล่าเรื่อง สืบเนื่องจากเทคโนโลยี”	นักเรียน
12	26 มีนาคม 2555	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
13	29 มีนาคม 2555	“ฝึกการเขียน สื่อความหมาย”	นักเรียน
14	31 มีนาคม 2555	“สนทนา ค้นหาตัวตน”	นักเรียน
15	2 เมษายน 2555	สัมภาษณ์ ครู	ครู
16	3 เมษายน 2555	สัมภาษณ์ ครู	ครู